Ħarġa numru 1: Ottubru, 2012

il-pont

miġbura minn Patrick Sammut

Editorjal

L-idea wara din il-pubblikazzjoni elettronika-virtwali hija dik li timla l-vojt li jitħalla kull meta fil-gazzetti lokali Maltin, minħabba xi raġuni jew oħra, il-Paġni Letterarji jitwarrbu jew jieqfu kompletament. Għaliex *Il-Pont*? Dan biex isservi bħala punt ta' komunikazzjoni bejn dawk kollha li għandhom għal qalbhom il-letteratura in ġenerali b'enfasi fuq dik Maltija. *Il-Pont* anki għax hija xewqa ewlenija tal-Editur li jinżamm ċertu kuntatt bejn min qed jikteb u x'qiegħed jinkiteb hawn Malta, u min qed jikteb u x'qiegħed jinkiteb barra minn Malta, l-aktar fejn jidħlu kittieba Maltin, imma mhux biss.

Se jkun għan ewlieni ta' *Il-Pont* li jagħti spazju lil dawk il-kittieba li s-soltu, minħabba xi raġuni jew oħra, jingħataw biss ftit spazju jew xejn fil-gazzetti lokali. Ikun hemm ukoll spazju għal kitbiet marbutin ma' oqsma artistiċi oħra, dejjem jekk tinqala' l-okkażjoni.

Il-Pont huwa pubblikazzjoni elettronika-virtwali bil-għan li dak li jkun jaqraha u jgħaddiha anki lil ħbiebu permezz tal-internet. Se jkun hemm ukoll spazju biex il-qarrejja jkunu jistgħu jidħlu f'kuntatt mal-Editur, jibagħtu materjal f'rabta mal-letteratura u anki aħbarijiet ta' natura differenti dwar dan il-qasam. *Il-Pont* huwa miftuħ għal suġġerimenti biex bil-mod il-mod jitjieb dejjem iktar bħala prodott finali.

Min hawn nixtieq insellem lil dawk kollha li se jiġu wiċċ imb wiċċ ma' din il-pubblikazzjoni ġdida u jaqrawha. Kull min jixtieq jikteb lill-Editur jew jibgħat materjal relevanti, li m'għandux ikun twil ħafna, jista' juża dan il-kuntatt: **sammutpatrickj@gmail.com**

L-AĦBARIJIET

ALFRED MASSA MAĦTUR PRESIDENT ONORARJU

Nhar l-Erbgħa, 5 ta' Settembru, ġewwa Dar il-Kejka f'Ħal Tarxien, l-Għaqda Poeti Maltin tellgħet serata f'ġieħ is-Sur Alfred Massa, ex-President tal-istess għaqda. Fost il-pubbliku kien hemm is-Sindku ta' Ħal Tarxien, il-Kav. Pawlu Farrugia, il-Viċi Sindku, kunsilliera u membri. Waqt din l-attività xi membri qraw uħud mix-xogħlijiet ta' dan il-kittieb ... fosthom poeżiji bil-Malti, bl-Ingliż u bit-Taljan u siltiet minn rumanzi u novelli. Il-President attwali, is-Sur Charles Magro, ippreżenta din is-serata u fetaħ billi għamel diskors ta' apprezzament dwar is-Sur Massa. Il-kantawtur Walter Micallef żewwaq din l-attività bi kliem u mużika mill-isbaħ li ħarġu mill-pinna tiegħu stess. Alfred Massa ġie wkoll mogħti t-titlu prestiġjuż ta' President Onorarju tal-Għaqda Poeti Maltin.

Fid-diskors tiegħu s-Sur Massa qal kif flimkien mas-Sur Amante Buontempo kienu l-ewwel pijunieri tal-Għaqda Poeti Maltin u pass wara pass u b'ħidma b'ħafna dedikazzjoni laħaq sal-ogħla kariga. Huwa qal illi jixtieq jgħaddi messaġġ lil-President il-ġdid, is-Sur Charles Magro, l-istess messaġġ illi għaxar snin qabel kien ġie mgħoddi lilu mir-Rev. Buontempo ... biex jibqa' jħobb l-Għaqda. Huwa rringrazzja lil dawk kollha preżenti, lis-Sindku u anki lill-membri tas-sehem illi taw u li qegħdin jagħtu. Fl-aħħar iżda mhux l-inqas irringrazzja wkoll lis-sinjura tiegħu talli dejjem kienet ta' għajnuna u ta' sapport matul l-impenn tiegħu fi ħdan l-Għaqda Poeti Maltin. Is-Sindku, il-Kav. Pawlu Farrugia, faħħar lis-Sur Massa għax-xogħol metikoluż tiegħu u ta' ħidmietu mhux biss fl-Għaqda Poeti Maltin imma wkoll għax-xogħol li jwettaq għall-parroċċa ta' Ħal Tarxien, li tant iħobb. Is-Sur Massa ngħata wkoll tifkiriet għall-okkażjoni.

KITTIEB ĊINIŻ JIRBAĦ IL-PREMJU NOBEL GĦAL-LETTERATURA 2012

Proprju fix-xahar ta' Ottubru ntrebaħ ukoll il-Premju Nobel għal-Letteratura, 2012. Dan ingħata lill-kittieb prolifiku Ċiniż, Mo Yan, li ppubblika għall-ewwel darba ġabra ta' stejjer qosra fl-1981, meta kien għadu suldat fl-armata. Illum għandu 57 sena, u fil-kitbiet tiegħu jorbot flimkien il-ħrafa tradizzjonali mal-istorja u mal-kontemporanju. Mo Yan huwa l-109 kittieb li rċieva dan il-Premju prestiġġjuż li għandu valur ta' 741 elf Sterlina. Mo Yan fl-ilsien Ċiniż tfisser "la titkellimx". Sar magħruf internazzjonalment fl-1987 bir-rumanz *Red Sorghum: A Novel of China*, li wara nħadem f'film li rebaħ l-Ors tad-Deheb tal-*Berlin Film Festival* tal-1988. Xogħlijiet magħrufin oħra ta' Yan huma *Republic of Wine*, *Life and Death are Wearing Me Out* u *Big Breasts and Wide Hips*. L-iktar rumanz reċenti tiegħu jismu *Frog*.

SIĠRA TAL-POEŻIJA BIEX JITFAKKAR JUM IL-POEŻIJA FL-IRLANDA

Nhar il-Ħamis, 4 ta' Ottubru, ġie mfakkar *All Ireland Poetry Day* fil-kontea ta' Majo fl-Irlanda, billi fil-librerija tal-lokal intramat "Siġra tal-Poeżija" b'poeżiji miktubin minn studenti tal-Primarja u tas-Sekondarja, assoċjazzjonijiet ta' persuni rtirati, gruppi ta' awturi, u anki individwi indipendenti. Bosta mill-poeżiji kienu oriġinali, imma twaħħlu oħrajn ta' poeti kbar bħal Seamus Heaney, Rita Ann Higgins, William Stafford u Sir Thomas Wyatt. Is-sabiħ hu li fost il-poeżiji preżenti kien hemm ukoll xi wħud miktubin minn membri tal-Għaqda Poeti Maltin li pparteċipaw f'inizzjattiva bħal din permezz tal-*e-mail*!

L-AĦBARIJIET

Lejla Internazzjonali ta' Poeżija f'B'Kara mill-Għaqda Poeti Maltin

Nhar il-Ġimgħa, 28 ta' Settembru, 2012, fis-7 p.m., l-Għaqda Poeti Maltin tellgħet Lejla Internazzjonali ta' Poeżija fis-sala ewlenija tal-Kunsill Lokali ta' B'Kara. Din seħħet in kontemporanja ma' lejliet ta' poeżija oħra madwar id-dinja kollha bħala parti mill-inizzjattiva **100,000 Poets for Change**. Din is-sena saru mat-800 *reading* f'115 pajjiż differenti. It-temi ewlenin ittrattati mill-poeti parteċipanti kienu l-paċi, is-sostenibbiltà u l-bidla lejn dinja aħjar.

Il-Lejla nfetħet b'diskors tal-President tal-Għ.P.M., is-Sur Charles Magro, li wera l-pjaċir tiegħu li Malta, permezz tal-Għaqda, kienet għal darb'oħra qed titpoġġa fuq il-mappa dinjija permezz tal-parteċipazzjoni tagħha f'dan l-avveniment internazzjonali. Qal ukoll li l-poeta għandu d-dmir li jaħdem biex iġib dinja aħjar, u dan permezz tal-poeżija tiegħu. Matul il-Lejla mtellgħa pparteċipaw mal-15-il poeta li qraw poeżiji bil-Malti, bl-Ingliż u bit-Taljan. Il-Lejla tmexxiet minn Miriam Ellul, il-P.R.O. tal-Għaqda u l-kantanta lirika Analise Schiriha żewqet l-avveniment b'kanzunetti jew għanjiet mir-repertorju liriku Malti u internazzjonali.

Għat-tieni darba avveniment bħal dan seta' jseħħ bl-għajnuna tal-membru attiv u poeta, Therese Pace. Avveniment bħal dan u l-poeżiji li nqraw matul il-Lejla se jittellgħu fuq is-sit virtwali u internazzjonali www.100TPC.org.

L-Għaqda Poeti Maltin taħtar Membru Onorarju ġdid

Nhar il-Ħamis, 18 ta' Ottubru, fis-7 p.m., fis-sala ewlenija tas-Soċjetà tal-Arti Manifattura u Kummerċ, l-Għ.P.M. tellgħet Lejla ta' Poeżija u Mużika li matulha ħatret lis-Sur Rigu Bovingdon bħala Membru Onorarju tagħna. Fid-diskors tal-ftuħ il-President tal-Għ.P.M., is-Sur Charles Magro, fakkar li sa mill-bidu tagħha fl-1975 l-Għaqda ħatret bosta Membri Onorarji. Qal ukoll li matul dawn is-snin l-Għaqda gawdiet prestiġju kbir bħalma kienu l-għaxar edizzjonijiet tal-Premio Città di Valletta li kien taħt il-Patroċinju tal-President ta' Malta u li kien jingħata lil personalitajiet li jkunu eċċellaw f'oqsma artistiċi differenti. Magro sostna li l-ħatra ta' Bovingdon bħala Membru Onorarju żgur għandha sservi ta' spinta lill-istess Għaqda biex isimha jkompli jinfirex fil-kontinent Awstraljan.

Il-lejla tmexxiet mis-Sinjura Miriam Ellul, il-P.R.O. Is-Sur Paul Buhagiar ipprovda l-intervalli mużikali b'kanzunetti b'ilsna differenti. Waqt il-lejla l-membri preżenti qraw xi

poeżiji minn tagħhom bit-tliet ilsna ewlenin. Il-lejla laħqet il-quċċata meta Rigu Bovingdon qara waħda mill-poeżiji tiegħu, miktuba b'Malti mill-isbaħ u mirqum. Wara, il-President, Charles Magro, u l-viċi-President, Patrick Sammut, ippreżentaw id-diploma ta' ħatra bħala Membru Onorarju tal-Għaqda Poeti Maltin lil Rigu Bovingdon, flimkien ma' xi kopji tal-antoloġiji poetiċi li l-Għaqda ppubblikat matul is-snin u medalja. F'diskors qasir, Bovingdon esprima l-ħajr tiegħu għall-fiduċja li l-Għ.P.M. wriet fih u ħeġġeġ lil dawk preżenti biex jiftakru f'dawk il-Maltin kollha li ħallew lil art twelidhom biex bnew il-familji tagħhom f'pajjiżi barranin, imma li xorta baqgħu jħobbu lil Malta b'qalbhom kollha. Fl-aħħar is-Sur Rigu Bovingdon ippreżenta lill-President tal-Għ.P.M. ċekk ta' 100 Ewro bħala turija ta' ħajr fl-Għaqda msemmija.

L-INTERVISTA Paul Vella

Paul Vella, twieled Ħal Balzan fl-1944. Għext il-Gżira. Kien jaħdem bħala *Linotype Operator* it-*Times/Berqa* fis-sittinijiet bikrin.

Issa li hemm fl-Awstralja dħaltu fir-rebbiegħa x'inhuma l-pjanijiet tal-*Maltese Literature Group*? Grupp bħal dan kemm hu effettiv biex ilaqqa' flimkien il-Maltin fl-Awstralja?

Issa li spiċċat ix-xitwa u qegħdin fir-rebbiegħa, se nerġgħu nibdew niltaqgħu filgħaxija fl-aħħar Ġimgħa tax-xahar għax matul ix-xhur tax-xitwa konna qed niltaqgħu l-aħħar Ħadd tax-xahar wara nofsinhar kemm minħabba li ħafna jsibuha bi tqila biex isuqu fid-dlam u x-xita u kemm minħabba l-ksieħ. Issa fi ħsiebna li jkollna l-Laqgħa Annwali Ġenerali u l-Festin tal-Milied fejn niltaqgħu fuq il-proprjeta` tal-membri tagħna Frank u Draga Bonett u nagħmlu *barbecue* bla ħlas ghall-membri. Il-Grupp tagħna dejjem iħajjar lill-komunita` biex tattendi l-laqgħat tagħna u forsi jsiru membri imma nieħdu gost meta jiġu għall-Programm Mużiko-Lettararju li nagħmlu kull sena u nieħdu gost ukoll li kulħadd jibqa' hemm sal-aħħar avolja l-programm idum xi tliet sigħat. Kulħadd jieħu pjaċir u japprezza.

Inti personalment fiex inti impenjat bħalissa?

Jiena, barra li jien il-PRO tal-Grupp Letteratura Maltija u nieħu ħsieb il-Folju ta' kull xahar, jien ukoll PRO tar-*Reskeon Maltese Associaiton*, waħda mill-eqdem u waħda mill-ikbar għaqdiet Maltin f'Melbourne, segretarju tar-*Reskeon Seniors Group*, għaqda oħra kbira u jien xandar ta' programmi Maltin fuq radju Komununitarju f'Melbourne, 3ZZZ, li programmi tagħna jistgħu jinstemgħu minn fuq l-internet ukoll għax idumu hemm ġimgha sħiha.

Kif iħarsu lejn Malta l-Maltin li jgħixu fl-Awstralja llum?

Il-Maltin ta' hawn, ħafna minnhom huma anzjani u għandhom nostalġija kbira għal Malta u għadhom iħobbu u mxennqin minn dak kolllu li hu Malti. Għalhekk iħobbu jisimgħu il-programmi Maltin għaliex iħossuhom aktar qrib Art Tweldihom.

KTIEB MILL-QRIB

***ID-DAR TA' ĦDEJN IL-BAĦAR (Bronk Publications, 2011)* ta' SALV SAMMUT**

Binja u Stil:
Strutturalment *Id-Dar ta' Ħdejn il-Baħar* hu rumanz ta' 547 paġna li jinqasam f'41 parti: 6 partijiet għandhom l-azzjoni li sseħħ fil-preżent (rakkont ewlieni), u 35 parti huma ambjentati fl-imgħoddi (rakkont sekondarju). Hemm kapitli qosra magħmulin minn 5 paġni; l-itwal kapitli għandhom 20 paġna jew ftit iktar.

Jispikka mill-ewwel il-livell deskrittiv. Sammut iwasslilna permezz tal-kitba l-ħsejjes, l-ilwien u l-emozzjonijiet marbutin mar-raħal ta' Marsaxlokk. Id-deskrizzjoni u d-dettall jinkludu wkoll modi differenti kif jitkellmu u jaġixxu l-Maltin f'ċirkustanzi partikolari, imma anki ħsus u ħsibijiet ġewwiena tal-karattri.

Il-leħen ewlieni fil-bidu tar-rumanz, jew in-narratur, hu dak ta' ġurnalist investigattiv, Ritchie Grech, li qed ifittex l-*iscoop*. In-narrazzjoni hija fl-ewwel persuna singular, mela titħaddem il-"jien". Fir-rakkont sekondarju n-narratur huwa onnixxenti, mela dak li jaf il-ħin kollu x'għaddej minn moħħ il-personaġġi kollha u jinsab kullimkien. Hawnhekk titħaddem it-tielet persuna singular.

L-element tad-djalogu jidħol sa minn Kapitlu 1. Dan narawh fost l-oħrajn meta l-ġurnalist jiltaqa' mal-eks-spettur Pawlu Borg. Partijiet djalogati bħal dawn ikomplu jikkargaw lill-qarrej bil-kurżità. Il-kurżità tissaħħaħ malli jissemma fajl partikolari li qiegħed x'imkien fid-Depot. Huwa hawn meta tgħaddi minn moħħ il-ġurnalist li jikteb il-ktieb tiegħu minn ġrajja marbuta ma' indaġni li qed jagħmel. Huwa hawn fejn tidħol l-idea tal-metarumanz, jew aħjar fejn insibu rakkont ġewwa rakkont ieħor. Hekk *Id-Dar ta' Ħdejn il-Baħar* jinbena minn ftit kapitli li jintrabtu mal-preżent li fih qed jgħix Ritchie Grech, u ħamsa u tletin oħra li jwasslu r-rakkont li qed jikteb il-ġurnalist, rakkont li seħħ fl-imgħoddi.

Proprju fil-kapitli marbutin mar-rakkont ewlieni, mela fejn hemm Ritchie, in-narratur jitkellem dwar l-istess proċess li jwassal għall-ħolqien tal-letterartura. Partijiet bħal dawn iservu bħala pawża fir-ritmu tar-rakkont l-ieħor. Passat u preżent jiltaqgħu għal waqt wieħed meta l-ġurnalist Ritchie jiddeċiedi li jiltaqa' (fil-preżent) ma' George u Marianne. B'xorti ħażina Ritchie ma jakkwista xejn minn din il-laqgħa ladarba George jeċċita ruħu wisq meta l-ġurnalist isemmilu d-dar ta' Dellimara. Anki hawn il-qarrej bħal jistaqsi, "Għaliex dan?"

Permezz tal-laqgħa bejn in-narratur u r-raġel l-irqajjaq fid-dar abbandunata, imma anki permezz tat-tagħrif li l-ġurnalist jakkwista mingħand il-fattiga Jeannie, Sammut jaħdem sa mill-bidu nett biex l-istorja tiegħu tiġġenera interess fil-qarrej. Dawn l-ewwel kapitli jservu bħala aperittiv għal dak li se jsegwi.

Spiss Salv Sammut matul ir-rakkont jagħmel referenza għaż-żmien. Hemm drabi meta ma jsirux riferimenti konkreti għaż-żmien għalkemm jingħata ħjiel tal-istaġun ("Ix-xemx kienet dgħajfa fir-raġġi tagħha u donnu li dan il-fatt aktar żied id-dlik ta' għaraq jeħel ma' ġisem dak li jkun.", p. 395). Drabi oħra jsiru riferimenti temporali konkreti (eż. p. 396 fejn jissemma l-aħħar ta' Awwissu).

Hemm drabi meta Salv Sammut jibni klajmaks li fl-aħħar mill-aħħar ma jasalx apposta (f'każ

KTIEB MILL-QRIB kont...

wieħed dak li għall-ewwel jidher inċident tat-traffiku aktar 'il quddiem jinbidel f'theddida għal waħda mill-personaġġi). Dan żgur biex il-qarrej ikompli jaqra b'entużjażmu r-rumanz, kapitlu wara l-ieħor.

Jinħass ukoll li bil-mod il-mod qed tinħadem xibka minn angoli differenti biex fl-aħħar jinqabad fiha Donald, iżda min-naħa l-oħra, jinħass ukoll li Donald hu makakk u korrott tassew. Aktar tard fir-rumanz Sammut jintroduċi element ieħor li jagħti spinta lir-rakkont: l-iskoperta mill-Ispettur ta' raded f'għamla ta' stilla. Hawn il-qarrej jistaqsi: iseħħu ritwali ta' quddiesa sewda ħdejn id-dar ta' ħdejn il-baħar? Tissemma wkoll kaxxa żgħira sigrieta li Donald iżomm magħluqa ġo kexxun bi stilla f'ċirku fuq l-għatu tagħha.

L-awtur għandu wkoll ħabta jintroduċi elementi jew ħjiel fl-aħħar parti ta' xi kapitli li jservu bħala ħolqa fil-katina tan-narrazzjoni sħiħa. Sammut jinkludi wkoll siltiet riflessivi u poetiċi. Dawn tal-aħħar iservu ta' pawża min-narrazzjoni ewlenija ("Id-dinja tal-istħajjil xi drabi tista' tnissel u titfisser bħala ħarba mir-realtà"). F'dan ir-rumanz Salv Sammut jinkludi wkoll ħames poeżiji minn tiegħu: *Id-Dar ta' Ħdejn il-Baħar*; *Spirtu*; *Iż-Żifna tad-Dellijiet*; *Il-Misteru Mifhum* u *Mirage*.

Xi drabi wkoll, ir-rakkont jinftiehem bħala ġlieda bejn it-tajjeb u l-ħażin, ġlieda li waqtha daqqa wieħed ikun fuq quddiem u daqqa l-ieħor, ġlieda li tkompli għaddejja sal-aħħar nett. Hawn ir-rakkont isir jixbah lil logħba taċ-ċess: hemm il-ħsieb u l-istrateġija min-naħa ta' min qed jilgħab, qabel ma jagħmel il-pass li jmiss.

Hemm ukoll għadd ta' *flasbacks*. Permezz t'hekk insiru nafu kif bdiet il-ħbiberija bejn Madeleine u l-maħbub tagħha Ġanni; insiru nafu anki dwar il-karattru manipulattiv ta' Donald sa minn żmien l-Università. Kontra l-*flashback* hemm dawk il-waqtiet meta Sammut jagħti ħjiel ta' dak li jkun se jseħħ aktar 'il quddiem, ħjiel li jinftiehem biss mill-qarrej attent.

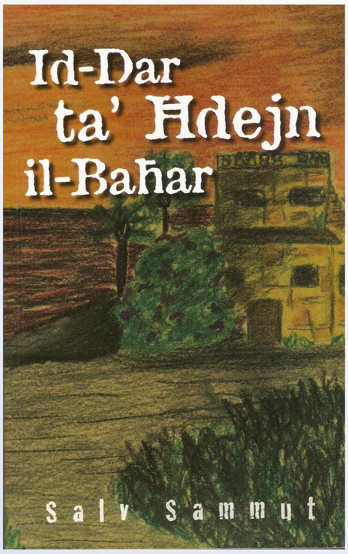

Lejn l-aħħar parti tar-rumanz Sammut iżid fir-ritmu u fil-qawwa tat-tensjoni. Hawn Sammut jintroduċi r-rit tal-quddiesa s-sewda, element li tradizzjonalment huwa meqjus bħala tabù fil-letteratura Maltija, għalkemm ġie ttrattat minn ftit kittieba oħra. It-tmiem huwa wieħed hieni ladarba jirbaħ it-tajjeb (kontra t-tmiem li kien jagħżel għar-rumanzi tiegħu l-kittieb Sqalli, Leonardo Sciascia), minkejja li jinkixfu bosta ħwejjeġ u persuni ta' pożizzjoni importanti fil-pajjiż. It-tmiem tar-rakkont sekondarju huwa verament effettiv. Fl-Għeluq, imbagħad, Sammut joħodna lura għall-preżent u għar-rakkont ewlieni, mela għall-ġurnalist Ritchie Grech.

Patrick Sammut

IL-POEŻIJI

FEJN KONT?

Fejn kont
xħin sħab sewdieni
dallam lil ħajti?
Ippruvajt infittex
lil min iwennisni,
jimlini bit-tama
biex ngħix il-ħajja ferħana
li dejjem kont naf.

Fejn kont
xħin saħħti ġarrbitni
u ħsibtni qed nara
tiegħi t-tmiem?
Fittixt lil min nafda
ħalli jwennisni
u jerġa' jgħabbini
fuq il-karru tal-ħajja
tas-saħħa li tlift.

Fejn kont
matul ħajti
meta mwarrab
ħassejtni mirbuħ?
Xtaqt il-wens tiegħek
biex terġa' tibnili
l-fiduċja li kelli
matul ħajti kollha
u li issa kont tlift.

Fejn kont?
Għidli: fejn kont?

Kont hawn...
Dejjem ħdejja!

PAUL VELLA
Melbourne, Mejju, 2012

THE DIVER

I leave gravity behind me
as I part the soft surface
and hover over another world
of quietness, desolation in perplexity.
Over my head I hive a sky
wrinkled with light serpenting
in brisk commotion reflecting a maze
of sprightly light creeping majestically
in harmony over the green-carpeted floor,
stretching unending so restfully below me.
I float in the atmosphere of depths –
a cosmonautical creature in the watery space,
finned, weightless, goggled in the company
of lively dolphins in banishment of humans.
I brace to my life
a life not long ago unlived,
and yet so pleasant
while keeping me
so mesmerised
while it lasts.

MAURICE MIFSUD BONNICI

PONTI

C'incontriamo
ci parliamo ancora
nel mondo iperuranio delle idee
nel sito imperscrutabile dei sogni.
Il dialogo scavalca
il muro imprescindibile dell'oltre,
dialoghi-ponti
con il passato e forse
con il futuro
duro a immaginare.

AMERIGO IANNACONE
Ceppagna, 30 giugno 2012

MINN FUQ L-IXKAFFA

***IL-QADDISA TAS-SALIB—ORATORJU F'ĠIEĦ S. ELENA*, Mużika ta' Mro Clifford Cauchi u Kliem ta' Therese Pace, 2012**

Minn kliem l-Awtriċi: "Dan huwa l-ewwel oratorio li għalih ktibt il-lirika iżda nemmen li l-lingwaġġ użat fih jixraq u jagħti ġieħ lil Sant'Elena l-Patruna ta' Birkirkara […] Il-kelma Maltija magħżula, ir-ritmu u r-rima flimkien mal-istil varjant tal-versi kif imżewweġ mal-mużika emottiva tal-kompożitur, is-Surmast Clifford Cauchi, għandhom joħolqu espressjoni lirika u melodjuża […] Biex seħħli nwettaq dan, tnebbaħt minn elementi varji tal-Iskrittura Mqaddsa, kitbiet dwar Sant'Elena, minn oħrajn ta' natura storika u mill-internet." Dan l-Oratorju ttella' fil-Kolleġġjata Bażilika S. Elena f'Birkirkara nhar il-Ġimgħa 10 t'Awwissu 2012.

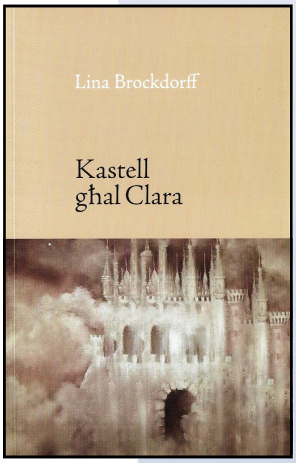

***KASTELL GĦAL CLARA*, ta' Lina Brockdorff, Klabb Kotba Maltin, 2012.**

Mid-Daħla ta' Oliver Friggieri: "Dan ir-rumanz ta' Lina Brockdorff huwa punt ta' wasla fil-mixja letterarja tagħha, il-frott ta' proċess ta' maturazzjoni ta' awtriċi li mxiet it-triq kollha bi prudenza, b'reqqa għal kull pass, sakemm waslet għall-ħakma tar-rakkuntar kif jidher f'*Kastell għal Clara*. Għaliha r-rakkontar għandu dejjem ikun ċar, mexxej, ħieles minn kumplikazzjonijiet żejda, minn stejjer jew intervalli sekondarji li jtellfu l-iżvolġiment tan-nisġa ċentrali, jew anki jwaqqfuh għal perijodi mdaqqsa. Hi tħaddem din l-għażla teknika ftit jew wisq dejjem, kemm f'xogħol twil u kemm f'xogħol qasir. Bir-rumanzi tagħha hija qiegħda toffri kwadru ġenerali wieħed, minsuġ ftit jew wisq b'teknika waħda, imdawwal qabel xejn mill-prinċipju li l-letteratura għandha qabelxejn impenn morali."

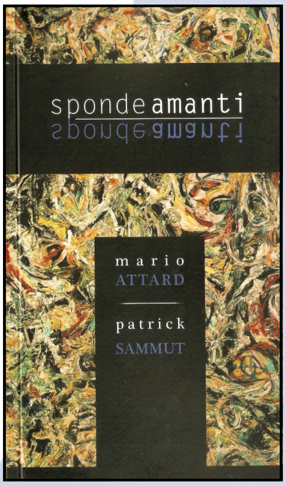

***SPONDE AMANTI*—Ġabra ta' poeżiji ta' Mario Attard u Patrick Sammut, 2012**

Kumment ta' Therese Pace: "Fil-ġabra poetika *Sponde Amanti* li tħaddan fiha tnejn u erbgħin poeżija bit-Taljan ta' żewġ poeti għalliema, Mario Attard u Patrick Sammut, hemm għadd ta' aspetti komuni għat-tnejn: it-tnejn huma msajjra sew fil-lingwa Taljana, it-tnejn juru li ma jħaddnux pretensjonijiet żejda għajr li jgħixu kuntenti u fil-paċi, it-tnejn għażlu l-vers ħieles biex jesprimu ħsibijiethom, it-tnejn jistqarru li jittamaw f'ġejjieni aħjar, dak ambjentali kif ukoll dak soċjali, it-tnejn huma konxji tal-ambjent soċjali li qiegħed jiddeġenera, tat-taħwid u l-inċertezzi u għalhekk, ta' persuni responsabbli li huma jħossu fihom id-dmir li jwissu liż-żgħażagħ biex joqogħdu attenti għax jafu li ż-żgħażagħ huma s-soċjetà ta' għada. *Se non ora, Quando* u *Come le vele* (Attard) u *Questa lingua di terra, Natale a scuola* u *Siamo tutti fuggiaschi* (Sammut) huma xhieda ta' dan."